

การระดมสมองเรื่อง

“แนวทางการบริหารทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างรายได้ (คุณค่า) ให้มหาวิทยาลัย (และประเทศ)”

โดย ผศ. ดร.สันติ เจริญพรพัฒนา ผู้อำนวยการสถาบันนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

และ ดร.เพียงเพ็ญ วงศ์นภาพรรณ รักษาการรองประธานเจ้าหน้าที่บริหารสำนักเคเอกซ์

ในการประชุมสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ครั้งที่ 267

วันพุธที่ 3 พฤศจิกายน 2564

ณ ห้องประชุมประกาย ประจักษ์ศุภนิติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

.....

จากการประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 266 วันที่ 6 ตุลาคม 2564 มีข้อเสนอแนะจากกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่องแนวทางการสร้างรายได้ให้มหาวิทยาลัย โดยการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา อาจเป็นแหล่งรายได้เพิ่มเติมในภาวะที่งบประมาณแผ่นดินและรายได้อื่นของมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มลดลง

ในการนี้ ผศ. ดร.สันติ เจริญพรพัฒนา ผู้อำนวยการสถาบันนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และ ดร.เพียงเพ็ญ วงศ์นภาพรรณ รักษาการรองประธานเจ้าหน้าที่บริหารสำนักเคเอกซ์ ได้นำเสนอข้อมูล “แนวทางการบริหารทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างรายได้ (คุณค่า) ให้มหาวิทยาลัย(และประเทศ)” โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

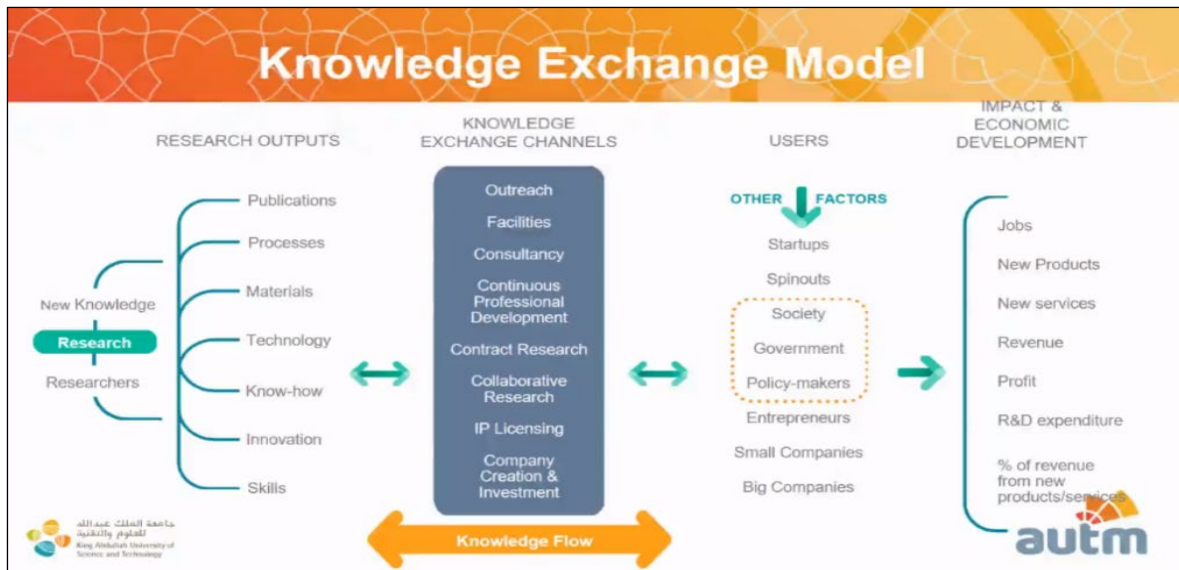
1. กรอบแนวคิดโดยทั่วไปของการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา
2. ข้อมูลรายได้จากการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา
3. สถานะปัจจุบันของการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของ มจร.
4. ประเด็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างคุณค่าและรายได้

1. กรอบแนวคิดโดยทั่วไปของการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา อยู่ในรูปแบบ Knowledge Exchange Model เป็นกระบวนการความรู้ (Knowledge Flow) เริ่มจากการวิจัย มีผลงานวิจัย (research outputs) หลากรูปแบบ เช่น การตีพิมพ์บทความวิจัย กระบวนการทางเทคโนโลยี ทักษะ องค์ความรู้ นวัตกรรม

การนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ (knowledge exchange channels) มีกิจกรรม เช่น outreach, contract research, consultancy, continuous professional development, collaborative research, IP licensing และ company creation & investment เป็นต้น

การใช้ประโยชน์ (users) เกิดประโยชน์หลายกลุ่ม เช่น startups, spinouts เกิด impact เชิงเศรษฐกิจ สังคมความมั่นคงของประเทศ (impact & economic development)

การสร้างและบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา มจธ. มีการวิจัยที่ทำให้เกิดทรัพย์สินทางปัญญา และความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในรูปแบบที่จดทะเบียนและยังไม่ได้จดทะเบียน ทรัพย์สินทางปัญญาที่จดทะเบียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ สร้างรายได้จากการอนุญาตให้ใช้สิทธิ (licensing income) และสร้าง impact ให้กับภาคเอกชนได้ใช้ประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยี

ความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาของ มจธ. ได้นำมาพัฒนา ลงทุนธุรกิจนวัตกรรม เปิดโอกาสให้บุคคลหน่วยงานภายนอก มาร่วมงานเพื่อนำผลงานไปใช้ประโยชน์ ผลตอบแทนจะเป็นรายได้จากส่วนแบ่งประโยชน์จากธุรกิจ นวัตกรรมที่ มจธ. ถือหุ้น เงินปันผล มูลค่าการเติบโตของธุรกิจนวัตกรรมที่ มจธ. ถือหุ้น (capital gain) และมีรายได้อื่นๆ เช่น การรับจ้างบริการวิชาการ การวิจัย การร่วมวิจัย และการบริการให้คำปรึกษา ซึ่งการสร้างรายได้และการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาต้องวางนโยบาย สร้างกลยุทธ์ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายและการดำเนินงาน

สรุปกรอบแนวคิดโดยทั่วไปของการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

- กิจกรรมการวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยทำให้เกิด “ความรู้” และ “ทรัพย์สินทางปัญญา” ซึ่งถือเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าและเป็นโอกาสที่จะใช้เพื่อสร้างประโยชน์ในมิติต่างๆ

- การบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาที่ดีมีประสิทธิภาพจะส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพย์สินทางปัญญาที่มีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสามารถทำให้เกิดประโยชน์ได้ 2 มิติ ได้แก่

- 1) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นในรูปรายได้สู่มหาวิทยาลัย (income)
- 2) ประโยชน์ที่เกิดขึ้นในรูปของผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม (impact)

- รายได้จากการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา อาจรวมถึง

- 1) รายได้จากการอนุญาตให้ใช้สิทธิ (licensing income)
- 2) ผลตอบแทนจากส่วนแบ่งประโยชน์จากธุรกิจนวัตกรรมที่มหาวิทยาลัยถือหุ้น (dividend)
- 3) ผลตอบแทนจากมูลค่าการเติบโตของธุรกิจนวัตกรรมที่มหาวิทยาลัยเป็นเจ้าของถือหุ้น (capital gain)
- 4) รายได้อื่นๆ เช่น รับจ้างวิจัย ร่วมวิจัย บริการให้คำปรึกษา

จากกรอบคิดนี้อาจมีประเด็นที่ควรพิจารณาได้แก่

- 1) การส่งเสริมให้เกิดความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์นั้นอาจจำเป็นต้องมีกลไกส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัยให้ตอบโจทย์การใช้ประโยชน์มากขึ้น
- 2) เมื่อเกิดเป็นความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว จำเป็นต้องมีกลไกที่ส่งเสริมการนำเอาความรู้และทรัพย์สินทางปัญญานั้นไปใช้ประโยชน์จริง ทั้งประโยชน์จากการอนุญาตให้สิทธิกับผู้ประกอบการไปใช้ประกอบธุรกิจ และประโยชน์เพื่อเป็นทุนในธุรกิจนวัตกรรมที่อาจมีได้หลากหลายรูปแบบ
- 3) มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นเพื่อให้เกิด impact ทางเศรษฐกิจและสังคม และการก่อให้เกิดรายได้ต่อมหาวิทยาลัย

2. ข้อมูลรายได้จากการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

ข้อมูลรายได้จากการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ประเทศไทยยังไม่มีการรวบรวมอย่างเป็นระบบ ประเทศสหรัฐอเมริกาโดย Association of University Technology Managers (AUTM) ได้รวบรวมข้อมูลกิจกรรมและรายได้ของมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยในปี ค.ศ. 2020 จำนวน 197 แห่ง พบว่างบประมาณด้านการวิจัยและนวัตกรรมรวม 83,070 ล้าน USD เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ (new products created) 933 รายการ startups formed 1,117 รายการ invention disclosures 27,112 รายการ มี licensing income รวมประมาณ 2,990 ล้าน USD คิดเป็นร้อยละ 3.6 ของงบประมาณด้านการวิจัยและนวัตกรรม

จากข้อมูลมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัย 197 แห่งดังกล่าว พบว่า เกิด invention disclosure เฉลี่ย 138 รายการ/แห่ง และ 3.26 รายการ/งบประมาณ 10 ล้าน USD ใช้บุคลากรในการจัดการเฉลี่ย 7-8 เรื่อง/คน มีแนวโน้มในการอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญากับบริษัทขนาดเล็กและนำไปสู่ startup มากขึ้น โดยเฉลี่ยงบประมาณทุกๆ 10 ล้าน USD จะเกิด startup 0.13 รายการ

ข้อมูลจำแนกตามกลุ่มมูลค่ารายได้โดยพิจารณา research expenditures และ gross licensing income ของมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยของสหรัฐอเมริกา พบว่า มจธ. จะอยู่ในช่วงที่มี research expenditures 24,194,000-46,253,000 USD และมี gross licensing income เฉลี่ย 654,114 USD (นับเฉพาะเงินสด) ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยที่มีสัดส่วน licensing income เทียบกับ research expenditures สูงสุดคือ Princeton University ร้อยละ 36.35 University of Texas System ร้อยละ 10.57 Harvard University ร้อยละ 6.54 Portland State University ร้อยละ 2.15 University of California System ร้อยละ 1.48 Texas A&M University System ร้อยละ 0.62 University of Southern California ร้อยละ 0.59 และ Penn State University ร้อยละ 0.17 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงลึกพบว่า รายได้จาก licensing income ไม่มากเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายงานวิจัย โดยขึ้นอยู่กับนโยบายของมหาวิทยาลัย ซึ่งบางแห่งอาจเน้นการสร้าง impact มากกว่าการสร้างรายได้

สำหรับประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2563 สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) มีรายได้จากการขายสินค้าและบริการ จำนวน 703,441,999.29 บาท ในจำนวนนี้เป็นรายได้จากสิทธิประโยชน์ของงานวิจัยและพัฒนา จำนวน 47.95 ล้านบาท

3. สถานะปัจจุบันของการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของ มจธ.

ข้อมูลจำนวนทรัพย์สินทางปัญญา มจธ. ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538-2563 ที่สำนักงานวิจัย นวัตกรรม และพันธมิตร (สวนพ.) รวบรวมจากทุกคณะ สำนัก สถาบัน ประกอบด้วยสิทธิบัตรการประดิษฐ์ อนุสิทธิบัตร และสิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนรวม 194 รายการ จากคำขอจดทะเบียนทั้งหมด 531 คำขอ มี

กลไกส่งเสริมการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ของ มจร. ตั้งแต่เริ่มงานวิจัยจนถึงการนำไปใช้ประโยชน์ โดยจัดทำแผนภาพความเชี่ยวชาญของ มจร. บนห่วงโซ่คุณค่าอุตสาหกรรมเป้าหมาย การสร้างความตระหนักด้านทรัพย์สินทางปัญญาที่มีคุณภาพ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา การประเมินความพร้อมผลงานวิจัยทางด้านธุรกิจ การประเมินความพร้อมผลงานวิจัยทางด้านเทคโนโลยี โปรแกรมบ่มเพาะ Techbite การจัด KMUTT Showcase ตลอดจนส่งเสริมการจัดตั้งบริษัท spin-off) การบริการวิชาการ การร่วมทุน และการอนุญาตให้ใช้สิทธิ (licensing)

รายได้จากการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา มจร. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 – พ.ศ. 2564 จำนวนรวม 30.49 ล้านบาท แบ่งเป็น รายได้จากอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา (licensing income) ที่ชำระค่าตอบแทนในรูปแบบตัวเงิน 3.69 ล้านบาท และการอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ชำระค่าตอบแทนในรูปแบบอื่น 26.80 ล้านบาท โดยเป็นการวิจัยต่อยอดทรัพย์สินทางปัญญาเดิม 1.48 ล้านบาท การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาสำหรับดำเนินธุรกิจบริษัท spin-off 0.32 ล้านบาท และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิในการร่วมทุน 25 ล้านบาท

4. ประเด็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างคุณค่าและรายได้

จาก Knowledge Exchange Model และการสร้างและบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา ต้องมีระบบการจัดการผลงานวิจัย มีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ภาคเอกชนรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ สร้างรายได้ และจ่ายภาษีต่อประเทศ มี knowledge exchange channels ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษา (consultancy) การทำวิจัยและการค้าร่วม การทำ IP Licensing มีหน่วยงานถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology Transfer Office : TTO) หรือ หน่วยบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา รับผิดชอบในการดำเนินการ โดยเป็นกลไกหลักในการทำให้ผลงานวิจัยมีการใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผลงานวิจัยของประเทศอังกฤษมาจากสัญญาจ้างวิจัยและการร่วมวิจัย (contract and collaborative research) ร้อยละ 57 รวมถึงการจัดอบรม การเป็นที่ปรึกษามากกว่าร้อยละ 30 โดยรายได้จาก IP Licensing คิดเป็นร้อยละ 2 เช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลียที่มีรายได้จาก IP Licensing เพียงร้อยละ 8

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 20 ปี ของ Cornell University ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า invention disclosure ที่สามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีมีจำนวนร้อยละ 50 และจะลดลงเหลือร้อยละ 20 ที่สามารถสร้างรายได้ในภาพรวมของประเทศสหรัฐอเมริกา สิทธิบัตรร้อยละ 95 ไม่สามารถสร้างรายได้หรือออกสู่ตลาดได้ นอกจากนี้ การจดทะเบียนคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาและการป้องกันการละเมิดมีค่าใช้จ่ายสูงมาก หลายมหาวิทยาลัยจึงพยายามให้เอกชนที่รับถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นผู้ช่วยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายนี้ ถึงแม้ว่ารายได้จาก IP licensing จะมีสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่น เช่น การรับจ้างวิจัย หรือการร่วมวิจัย แต่ไม่ได้หมายความว่า การรับจ้างหรือการร่วมวิจัยจะไม่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ IP

ดังนั้น จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ แนวทางการบริหารจัดการ การเจรจากับเอกชนนำเทคโนโลยีไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ ผ่านกระบวนการรับจ้างวิจัย ร่วมวิจัย หรือการทำ IP licensing บุคลากรต้องรู้เรื่องเทคโนโลยี การตลาด กฎหมาย และมีทักษะการเจรจาสูงมาก โดยมีหน่วยงานถ่ายทอดเทคโนโลยี (Technology Transfer Office : TTO) เป็นตัวกลางระหว่างเอกชนกับนักวิจัย และในการวัดประสิทธิภาพของหน่วยงาน TTO รวมทั้งวัด output ของงานวิจัย ควรกำหนด KPI ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอด value chain เช่น จำนวนการเปิดเผยการประดิษฐ์ (invention disclosure) จำนวนสัญญาจ้างวิจัยหรือสัญญาอนุญาตให้ใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา จำนวนการจัดตั้งบริษัท Spin-off จำนวนผลงานถ่ายทอดเทคโนโลยี ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย อาทิ รายได้จากสัญญาร่วมวิจัย รายได้จาก IP licensing

หรือ impact อื่นๆ เช่น ช่วยชีวิตคนได้กี่คน มีรายได้เพิ่มขึ้นเท่าไร ไปเยี่ยมภาคเอกชนก็แห่ง จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องก็ รายการ เป็นต้น

■ พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564

พระราชบัญญัติฉบับนี้ผ่านการอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนกันยายนที่ผ่านมา (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 8 พฤศจิกายน 2564) เพื่อแก้ปัญหาจากการที่มหาวิทยาลัยรับทุนวิจัยแล้วหากต้องการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เอกชนจะต้องถามหน่วยงานผู้ให้ทุนก่อน กฎหมายฉบับนี้จึงปลดล็อกให้หน่วยงานผู้รับทุนสามารถยื่นขอเป็นเจ้าของผลงานวิจัยได้ โดยมีหลักการสำคัญ ดังนี้

- กำหนดให้ผู้รับทุนมีสิทธิขอเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรม
- ผู้รับทุนต้องเสนอแผนการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม
- เมื่อมีรายได้จากการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัย ผู้รับทุนมีหน้าที่ต้องแบ่งปันรายได้ส่วนหนึ่งให้แก่ที่วิจัย
- ผู้รับทุนมีหน้าที่รายงานผลการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม
- หากผู้รับทุนซึ่งเป็นเจ้าของผลงานวิจัย ไม่ดำเนินการใดๆ ภายใน 2 ปี ต้องคืนความเป็นเจ้าของผลงานวิจัยแก่ผู้ให้ทุน

กฎหมายฉบับนี้เป็นการให้ incentive แก่ผู้รับทุนในการได้เป็นเจ้าของผลงานวิจัย ส่งผลให้สามารถนำผลงานไปต่อยอดหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่น (research collaboration) หรือระดมทุน (raise fund) เพื่อนำมาใช้พัฒนางานวิจัยให้ออกสู่ตลาด ช่วยส่งเสริมการเกิดธุรกิจนวัตกรรม สร้างผลกระทบเชิงเศรษฐกิจ โดยมีการกำหนดกติกาที่เป็น uniform practice ของหน่วยงานให้ทุนผ่านการทำสัญญาให้ทุน ซึ่งต้องมีสาระสำคัญตามที่คณะกรรมการกำหนด เช่น การกำหนดกติกาในเรื่อง invention disclosure การใช้ประโยชน์ การรายงานผลการใช้ประโยชน์ การแบ่งปันผลประโยชน์ จะทำให้ระบบวิจัยนวัตกรรมมีฐานข้อมูลที่สมบูรณ์ขึ้น และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ return on investment ทางด้าน RDI (Research Development and Innovation) ของรัฐบาลได้ รวมทั้งนำข้อมูลมาวิเคราะห์ระบบการให้ทุน การออกแบบแนวทางการให้ทุนใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่างๆ ได้ หน่วยงานผู้รับทุนจึงต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการผลงานวิจัย และสร้างกลไกการผลักดันงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์

Knowledge Exchange Model เน้นการนำผลงานวิจัยไปสู่การสร้างรายได้/impact นอกเหนือจากการมีหน่วยงานถ่ายทอดเทคโนโลยี (TTO) แล้ว การบ่มเพาะเทคโนโลยี หรือการบ่มเพาะธุรกิจผ่าน business incubation program การจัดอบรมการเป็นผู้ประกอบการ อาทิ การวิเคราะห์ market gap analysis, branding, marketing, business model การจัดตั้ง Holding Company ของมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นกลไกการร่วมลงทุนใน University Spin-off การระดมทุนหรืองบประมาณสนับสนุนการดำเนินการของ spin-off จะเป็นกลไกส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่เป็นระบบ ก่อให้เกิดการทำงานที่เชื่อมโยง และนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้ ขอเสนอประเด็นเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดังนี้

● มจร. ควรมีแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อ “สร้างคุณค่า/ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม” ควบคู่ไปกับ “แสวงหารายได้” อย่างไร

- นโยบาย/ยุทธศาสตร์/เป้าหมาย
- มาตรการ/กฎ ระเบียบ
- ความสามารถในการบริหารจัดการ (องค์กร คน วัฒนธรรม)

● มจร. จะใช้โอกาสจากการปฏิรูประบบวิจัยและนวัตกรรมของประเทศอย่างไร เพื่อดำเนินงานและพัฒนางานองค์กรให้ก้าวหน้า และสามารถสร้างประโยชน์กับประเทศได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

สรุปการอภิปรายของกรรมการสภามหาวิทยาลัย

กรรมการสภามหาวิทยาลัย ให้ความสนใจการนำเสนอ “แนวทางทางการบริหารทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างรายได้ (คุณค่า) ให้มหาวิทยาลัย (และประเทศ)” และมีข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ศ.กิตติคุณ ดร.วรศักดิ์ กนกนุกุลชัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นและข้อเสนอแนะว่าการนำเสนอเรื่องนี้เนื่องจากการพิจารณาแนวทางการสร้างรายได้ของมหาวิทยาลัย ซึ่งรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญายังไม่มาก มจร. มีงานวิจัยที่มีคุณค่า มี impact ทางเศรษฐกิจและสังคม แต่ต้องสร้างรายได้ ซึ่งรายได้จากการวิจัยของ มจร. ทำได้ดี ต้องมีการต่อยอด มีการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ต้องคิดถึงเรื่อง spin-off การตั้งบริษัทเพื่อถือหุ้นและเก็บรายได้ให้ยาวนาน โดย มจร. ถือหุ้นร้อยละ 100 ที่ไม่ผูกมัดกับกรอบของมหาวิทยาลัย ไม่ผิดกฎหมาย ซึ่ง มจร. คงมีการดำเนินงานอยู่แล้ว แต่ต้องมีนโยบายชัดเจน มีกฎหมาย ส่งเสริมการนำนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ตัวอย่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดตั้งมูลนิธิซียูเอ็นเทอร์ไพรส์ (CU Enterprise) และสถาบันวิทย์สิริเมธี (VISTEC) จัดตั้งบริษัทชื่อ VIST-up ดำเนินการในรูปแบบมหาวิทยาลัยถือหุ้นร้อยละ 100 นำผลงานวิจัย นวัตกรรมต่างๆ ไป spin-off และสำรวจงานวิจัยที่สามารถ spin-off หรือใช้ประโยชน์อื่นได้ เป็นการสร้าง impact และมีรายได้ด้วย

นอกจากนี้ การสร้างนวัตกรรมควรคุยกับเอกชนก่อน เพื่อให้เกิดความต้องการของตลาด มีการคิดนอกกรอบที่สามารถ disruptive ได้ และต้องทำทันที ข้อมูลนำเสนอดีมาก แต่ควรหาข้อมูลการบริหารจัดการด้านทรัพย์สินทางปัญญาของมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่มีชื่อเสียงและมีความเชี่ยวชาญ เช่น Stanford University, Massachusetts Institute of Technology, University of California, Berkeley, Arizona State University

2. ดร.ธาริษา วัฒนเกส กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของ ศ.กิตติคุณ ดร.วรศักดิ์ กนกนุกุลชัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่องนโยบายและการจัดตั้งบริษัทให้เป็นรูปธรรม การถือหุ้นต้องมีกระบวนการชัดเจนเพื่อสร้างความมั่นใจ เมื่อมีผลงานวิจัยไปจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาหาประโยชน์ทางการเงิน จะเป็นที่น่าสนใจของเอกชน ต้องคุยกับเอกชนให้รู้ความต้องการก่อนทำวิจัยเพื่อสร้างรายได้/ impact เกิดประโยชน์ต่อประเทศผ่านภาครัฐและเอกชน

3. นายเขมทัต สุคนธสิงห์ กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นว่า จากประสบการณ์ที่สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) หรือรัฐวิสาหกิจบางแห่งที่ทำเรื่อง spin-off นั้น มจร. ต้องมีนิติกร หรือนักกฎหมายที่มีความรู้ ความแม่นยำ เข้าใจกฎหมายธุรกิจชัดเจน ไม่ยึดติดกับรูปแบบกฎหมาย หรือความเห็นของอัยการมากนัก มีคณะกรรมการ มีเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าการ spin-off ไม่ได้นำงบประมาณของ มจร. ไปลงทุน ต้องทำอย่างรอบคอบ และอาจรายงานผลเสนอสภามหาวิทยาลัยทุกสองเดือนก็ได้

4. ศ.เกียรติคุณ นพ.รัชตะ รัชตะนาวิน กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มีความเห็นและข้อเสนอแนะว่า รายได้จากการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาของ มจร. ปี 2559-2564 มีรูปแบบที่เป็นตัวเงิน และรูปแบบอื่น ซึ่งไม่ได้รวมด้าน consultancy หรือ training ดังนั้น ต้องให้คำจำกัดความรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญาอย่างชัดเจนว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง

การบริหารทรัพย์สินทางปัญญาในด้านการจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ สิ่งที่เป็นคอขวดสำคัญ คือ การทดสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เพราะเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ผลิตผลิตภัณฑ์นั้น เช่น วัคซีน ที่ควบคุมโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) มีปัญหาค่อนข้างมาก หรือหน่วยงานซึ่งเป็น regulator จะดำเนินงานช้าและเป็นปัญหามาก จึงควรศึกษาข้อมูลของหน่วยงานเหล่านี้ให้ทราบในประเด็นที่ต้องทำให้ผ่านตามเกณฑ์ การรู้ก่อนและทำให้ถูกต้องจะดำเนินงานได้เร็วหรือแก้ไขได้เร็ว เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องบริหารจัดการให้ดีขึ้น

5. นายสมประสงค์ บุญยะชัย กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มีข้อเสนอแนะว่า มจร. ควรเพิ่มมิติทางธุรกิจ โดยการดำเนินการต้องตอบคำถาม 4 ข้อ ดังนี้

(1) ใครเป็นลูกค้า ใครจ่ายเงิน และต้องเปลี่ยนการประดิษฐ์ให้ทำธุรกิจได้ เช่น การทำสินค้าให้ผู้หญิง บริษัทที่ทำธุรกิจเรื่องความสวยงามจะลงทุนให้นักวิจัยทำคอลลาเจนเป็นเครื่องสำอาง บริษัทและนักวิจัยต้องทำงานร่วมกันได้ หรือบริษัททำขนมขบเคี้ยวต้องวิจัยรสชาติที่ทำให้คนทานไม่หยุดหรือหยุดทานไม่ได้ ต้องคิดถึงนวัตกรรมที่ลูกค้าจะจ่ายเงินให้กับเรา

(2) แผนธุรกิจ (Business Model) ที่ไม่คิดเฉพาะเทคโนโลยี แผนธุรกิจต้องได้รับการยอมรับว่าจะช่วยให้ได้ประโยชน์จากการประดิษฐ์สูงสุด

(3) การตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบ (Accountable Team) ประกอบด้วยผู้มีประสบการณ์หลายด้าน

(4) หน่วยงานของรัฐทำอะไร มีกฎหมายอะไร ช่องทางที่จะทำต่อไปต้องเน้นทั้งการตลาดและเข้าใจในกระบวนการทางกฎหมายพร้อมกัน

6. นายวนัส แต่ไพสิฐพงษ์ ประธานคณะกรรมการส่งเสริมมหาวิทยาลัย มีความเห็นว่า การเป็น Entrepreneurial University ของ มจร. ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน หากเน้นเรื่องการสร้างรายได้ของมหาวิทยาลัย ควรมีคณะทำงาน นำเป้าหมายที่ทำทายมาคุยกัน อาจนำมาหารือทุก 2 เดือนก็ได้ เพราะมีประเด็นที่เกิดขึ้นในอนาคตอีกมากที่ต้องช่วยกันพิจารณา

7. รศ. ดร.พนิตี ระตะนานุกุล กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ณ ขณะนี้ นโยบายของรัฐให้มหาวิทยาลัยนำเงินสะสมออกมาใช้มากขึ้น การสนับสนุนจากรัฐจะน้อยลง ดังนั้น มหาวิทยาลัยต้องตั้งหลักให้ดี การนำเงินสะสมของมหาวิทยาลัยไปลงทุนต้องก่อให้เกิดการสร้างรายได้ต่อมหาวิทยาลัยมากยิ่งขึ้น

8. นางเตือนใจ ดีเทศน์ กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ความเห็นว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์และนวัตกรรม เป็นกฎหมายที่สนับสนุนให้ผู้รับทุนหรือนักวิจัยสามารถเป็นเจ้าของผลงานวิจัยที่ได้รับทุนจากหน่วยงานของรัฐ เพื่อนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์หรือสาธารณประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง และยังมีกฎหมายลำดับรองที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้อีกหลายฉบับ การที่ มจร. จะจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องตามกฎหมายฉบับนี้ ควรคำนึงถึงเรื่องการสร้างรายได้และการสร้างคุณค่าทางสังคมระดับประเทศควบคู่กันด้วย

9. รศ. ดร.สุวิทย์ แซ่เตีย อธิการบดี ให้ข้อมูลว่า มจร. มีนโยบายการลงทุน การจัดตั้งบริษัทมานานแล้ว ตั้งแต่ รศ. ดร.ศกรินทร์ ภูมิรัตน เป็นอธิการบดี มีการแต่งตั้งรองอธิการบดีฝ่ายอุตสาหกรรมและภาคีความร่วมมือ ผลักดันเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีและการใช้งานเชิงพาณิชย์ มีการจัดตั้งสำนักงานวิจัย นวัตกรรมและพันธมิตร (สวนพ.) รับผิดชอบเรื่องนี้โดยดำเนินการตามขั้นตอนกลไกส่งเสริมการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ มีการดำเนินการเรื่อง spin-off มีการร่วมทุน เปลี่ยนความรู้เป็นหุ้น จัดตั้งมูลนิธิพัฒนานวัตกรรม มจร. ที่ มจร. ถือหุ้นร้อยละ 100 รวมทั้งการลงทุนในบริษัท นววิวรรธ จำกัด ซึ่งเป็น Holding Company โดยไม่ได้ใช้เงินสะสมของ มจร.

มูลนิธิฯ สสมรายได้บางส่วนจากการให้บริการ เป็นการบริหารจัดการหุ้น แล้วนำรายได้มาบริจาคให้ มจร. เป็นกลไกที่ไม่ขัดกับกฎหมาย หากมีความสนใจ จะขอรายงานความก้าวหน้าการเพิ่มรายได้ในภาพรวมพร้อมแผนการดำเนินงานทุก 3 เดือน

นวัตกรรม disruptive technology ที่จะคุยกับบริษัทมีโอกาสเกิดน้อยมาก อย่างไรก็ตาม ขณะนี้รัฐมีนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้ทุกระดับปริญญาโดยไม่กำหนดเวลาจบการศึกษา และนักวิจัยสามารถใช้ผลงานนวัตกรรมไปขอกำหนดตำแหน่งวิชาการได้ ซึ่งจะช่วยให้เกิด spin-off มากขึ้น กระตุ้นให้มีนวัตกรรมใหม่ เพื่อช่วยขับเคลื่อน

ภาคเอกชนทุกระดับ นอกจากนี้ บรรยากาศของมหาวิทยาลัยต้องเอื้อให้นักศึกษาและอาจารย์นักวิจัยมีความคิดใหม่ๆ ได้ทดลองความคิดและได้รับการส่งเสริมที่ถูกต้อง ซึ่งศูนย์บริการทางการศึกษาในเมือง อาคารเคเอกซ์ (Knowledge Xchange for Innovation : KX) และ มจร. บางขุนเทียน สามารถเอื้อให้เกิดสิ่งเหล่านี้ได้ มจร. ได้ทำตามที่กรรมการสภามหาวิทยาลัยให้ความเห็น/เสนอแนะแล้ว แต่อาจติดขัดบ้างในเชิงกฎหมายและการพูดคุยกับภาคเอกชน

10. ศ. ดร.ยงยุทธ ยุทธวงศ์ นายกสภามหาวิทยาลัย เสนอแนะว่า มหาวิทยาลัยในต่างประเทศมีการรวมกลุ่มจัดตั้งหน่วยงานบริหารจัดการเรื่อง license ประเทศไทยมีหรือไม่ หากยังไม่มีก็ควรทำให้เกิดขึ้น มจร. อาจเป็นผู้นำในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา วิธีการสร้างรายได้จากทรัพย์สินทางปัญญา การนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ในระดับประเทศ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ มจร. อาจรายงานความก้าวหน้าพร้อมแผนการดำเนินงานทุก 3 เดือนต่อสภามหาวิทยาลัย โดยนำเสนอให้เห็นภาพรวมการสร้างรายได้ให้มากขึ้น การเสนอเป้าหมายรายได้ในทุกทางที่เอื้อกันในอนาคต

ขอขอบคุณ ผศ. ดร.สันติ เจริญพรพัฒนา ผู้อำนวยการสถาบันนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และ ดร.เพียงเพ็ญ วงศ์นภาพรรณ รักษาการรองประธานเจ้าหน้าที่บริหารสำนักเคเอกซ์ ที่นำเสนอข้อมูลแลกเปลี่ยนความคิดเห็น “แนวทางการบริหารทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างรายได้ (คุณค่า) ให้มหาวิทยาลัย (และประเทศ)” ณ โอกาสนี้